

BISERICA și ȘCOLA.

Foia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 d v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacției

„BISERICA și ȘCOLA.“

Êr banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Biserica română dela 1700—1761.

(Continuare)

Ordinațiunea guvernială din 6 Aprilie 1745 guvernatorul țării, contele Haller, o a comunicat organelor subalterne politice împreună cu o scrisore din partea sa și cu o patentă împăratăscă, sreisă în limba română, — în carea se espuneau folósele, ce póte să le aibă poporul din unire — și cu inviațiunea ca cuprinsul acelei patente să se publice în tot locul, — și funcționarii politici să se dea tótă silința, ca să liniscăscă poporul, și să producă în popor un curent favorabil pentru unirea cu biserica Romii.

În urma acestei ordinațiuni funcționarii comitatelor precum scrie Bod¹¹⁾ au ieșit prin comune, au adunat poporul în biserici, și l'a sfătuit, ca să se dechiare pentru unire. La tóte acestea poporul în cele mai multe părți a răspuns, că „dacă poruncește Regina, biserica o cedeză bucuros uniților, dar denșii nu voiesc să mai între într'ênsa, nici voiesc să asculte, și să primescă slujbe dela preoți uniți; sarcinele și serviciile impuse de Regina bucuros voiesc să le supórté, — în ceea ce privesce însă sufletul și mântuirea sufletului poporul a dechiarat, că se sênte dependent numai dela Dumnezeu.“ S'au întâmplat și casuri, că poporul în fața comisariilor a conturbat pre preoții uniți în parochiele lor, și din această cauză unii dintre mireni și unii preoți șismatici au trebuit să sufere grele pedepse; cari pentru religiune însă le sufereau bucuros.¹²⁾

Mikó Imre înregistrează după raportul oficial subternut guvernului țării mai multe răspunsuri de a-

castă natură din diferite comue din părțile Făgărașului, și anume: a) în satul Vajda-Recia poporul când i-s'a cetit ordinațiunea guvernului a răspuns: „înțelegem, dar preoți uniți nu ținem;“ b) în Sâmbăta de jos poporul a dechiarat, că nu voiesce, să aibă preot unit, și au trimis în țera românăscă un dascăl, ca să se chirotonescă, și să le fiă preot; c) în Drăguș poporul a deschiarat în fața comisiunii, că „nici cu perderea capului nu sufere, ca preotii uniți să între în biserică, dările și sarcinele impuse de Majestatea Sa le supórtă după puțință, contra acelorora nu se împotrivesce, dar preoți uniți nu primesc să le fiă preoții lor.“¹³⁾ Tot asemenea s'au dechiarat poporul și în alte comune.

Când s'a cetit în Făgăraș înaintea poporului neunit ordinațiunea guvernului și patentă împăratăscă, poporul a răspuns următoarele: „noi am avut biserica noastră zidită de principele Constantin Brancoveanu, dar ni-s'a luat cu puterea pre timpul Episcopului unit Pataky, și așa am recuis la Escelenția sa generalul Königsegg, și Escelenția sa ne-a dat slobozeniă, să țină slujbă pentru noi preotul rămas neunit în o casă, ér în biserica ocupată a rămas preotul unit cu ai săi până astăzi. De aceea rugăm pre Majestatea Sa Regina, ca să ne iea sub protecțiunea Sa, și să ne lase, să ținem pravila bisericii răsăritene; ér noi din a noastră parte nu vom înceta a-ne ruga cătră Dumnezeu de trei ori pre și pentru Majestatea Sa și pentru succesul armatelor Majestății Sale.“¹⁴⁾

Mergând după acesta comisiunea în biserica unită din Făgăraș, după ce a cetit poporului ordinațiunea gu-

¹¹⁾ Bod opul citat pag. 367.

¹²⁾ Bod op. cit. pag. 368.

¹³⁾ Mikó op. citat.

¹⁴⁾ Mikó Imre op. citat pag. 194.

vernului poporul a răspuns : „Când am început noi, să umblăm în biserica unită, am întrebăat mai înainte de toate preotul unit Vasilie, să ne spună drept, dacă prin unire se întemplă vre o schimbare în legea și pravila bisericii orientale, seau nu ? Și densusul cu provocare la jurământul său preoțesc ne-a răspuns, că nu este nici o schimbare. Aușind însă acum, că călugărul, carele a umblat prin Ardél (Visarion) a șis, că între legea noastră și legea unită este deosebire, dacă în această privință nu vom fi luminați, și vom afla în legea noastră schimbare, atunci noi abstăm cu totul dela unire.“¹⁵⁾

În fața acestei situațiuni domnii de pământ din partea lor încă au încercat în tot modul și anume și cu vorbe bune, și cu mijloce aspre să liniștescă poporul, dar fără succes.

Între astfelu de împrejurări preotul unit Vasilie din Făgăraș a cerut dela guvern concessiune, ca să chiame pre preoții șisunatei la o conferință și prin dispute și doctrine dogmatice să-i capaciteze pentru unire. Obținend popa Vasilie concessiune dela guvernul țării sub datul 28 Iunie 1745 pentru ținerea acestei conferințe, — autoritatea politică o a conchiămat pre ziua de 17 Iulie 1745. La început preoții neuniți nu erau aplecați a participa la această conferință, temendu-se, ca să nu li-se întemple vre un rău. După ce însă au fost încredințați de funcționarii politici, că nu li-se întemplă nimic, — au participat la această conferință mai multi preoți și mult popor. Conferința acésta s'a ținut în casa autorității politice din Făgăraș fiind de față căpitanul orașului pentru susținerea ordinei, ér asesorii pentru a porta rolul de arbitri în disputa intenționată. Deschiđendu-se conferința preotul unit Vasilie a ținut o vorbire dogmatică mai lungă, dar nepotend dovedi aserțiunile sale a fost combătut de preotul neunit Ion din Făgăraș, și rezultatul acestei adunări a fost, că timarii din Făgăraș, cari până acum fuseseră uniți, au dechiarat că abstau dela unire. Vêđend acésta funcționarii politici au dimis adunarea, đicend, că pentru astfelu de dispută se cere timp mai mult, și fiind timpul secerișului să mérégă de astă dată fiecare acasă, ca să nu aibă daună, și pentru continuarea disputei începute se va conchiăma la timp potrivit o altă adunare.¹⁶⁾

Afând curtea din Viena despre turburările religioșe din Transilvania sub datul 30 August 1745

a trimis pre Episcopul rutean din Muncaciu, ca să încerce a linisci poporul ; densusul însă nu s'a încueumat, să mérégă atunci îndată aușind, că poporul este infuriat.

În fața acestei situațiuni Impărătesa-Regina Maria Terusia în anul 1746 a emis mai multe ordinațiuni pentru complanarea turburărilor religioșe din Transilvania. Prin ordinațiunea din 15 Aprile 1746. Regina dispune, ca guvernul se nu tolereze, ca preoții uniți se mai fiă conturbați în îndeplinirea funcțiunilor religioșe, să-li-se zidescă biserici și case parochiale, și să-li-se dea porțiuni canonice pentru subsistență ; ér pre preoții și calugării șismatici, cari vin din Valachia și din Moldova și din alte provinții turcești să-i urmărescă, să ii prindă, și să-i pedepsescă. Pre acei preoți, cari sunt născuți în Transilvania, și au primit chirotonia dela Episcopul unit, dar mai târziu s'au lăpădat de unire și au primit chirotonia nouă dela Episcopi din Valachia, séu din Moldova, să-nu-i lase să-celebreze sfânta liturgiă, să administreze tainele, și preste tot sub grea pedepsă să nu-i lase să sêvêrșescă vre-o funcțiune preoțescă, — și să-nu mai permită, ca cineva din Transilvania să-mérégă, și să primescă chirotonia dela Episcopi din alte țeri ; ér preoții, cari au primit chirotonia dela Episcopul unit, ear mai târziu au abstat dela unire, organele guvernului să-i arate Episcopului aceluia, ca să-fiă pedepsiți în mod esemplar.

La finea acestei ordinațiuni Regina dechiară, că pre uniții de rit grecesc Regina îi-privesce de fi ai bisericii romano-catolice, deosebiți de aceea numai prin rit. Ritul grecesc al uniților Regina îl-ține de sfânt, și voiesce să-se păstreze, și să-l protegeze, și nici odată nu a avut intențiunea, ca ritul grecesc al uniților să-l se himbe cu ritul latin.¹⁷⁾

Tot sub datul 15 Aprile 1746 Regina edă o a doua diplomă, în carea dechiară de nou, că nu are intențiunea, ca să schimbe ritul grecesc cu ritul latin și dispune ca bisericani (uniți) și nobilii valachi să-se numere între cele trei națiuni recepte în Transilvania.

În anul 1746 Regina a instituit și o „comisiune catolică,“ carea să supravegheze, afacerile religioșe ale poporului, căreia i-s'a dat o instrucțiune în mai multe puncte. din cari înregistram, că preoților șismatici sub pedepsă de 40 fiorini nu le este permis a ținé servițiu divin și adunări cu poporul.

¹⁵⁾ Mikó Imre op. citat pag. 186.

¹⁶⁾ Mikó Imre op. cit. pag. 193 și 194 și Bod op. cit. pag. 372 și 373.

¹⁷⁾ veđi acest rescript la Bod. op. cit. pag. 378 și cele următoare.

Pre când se dispuneau acestea din partea Reginei în afacerile religioase ale poporului român din Transilvania, Episcopul unit Inocențiu Klein, refugiat în Roma, afurisește de acolo pre teologul Balogh pentru câte rele îi-făcuse, și dispune vicariului său Petru Aron, ca să convoce sinod, și să publice acea excomunicațiune. Vicariul Petru Aron n'a ascultat de mandatul Episcopului său, și din această cauză Episcopul Inocențiu Klein a dictat afurisană și asupra vicariului său Petru Aron, și în locul lui a denumit de vicariu pre protopopul Nicolau Balomiri.

În anul 1747 a venit în Ardél Episcopul unit din Muncaciul Olszavszky cu misiunea de a liniști poporul. Dânsul a intrunit în ziua de 15 Mai același an un sinod în Sibiiu, la carele au participat protopopii și câte un preot. Acest sinod a restituit pre Petru Aron în funcțiunea sa de vicariu, și a decis a trimite sub conducerea protopopului Nicolae Balomiri o deputațiune la Viena, ca să rōge pre Regina, să restituie în funcțiune pre Episcopul Inocențiu Klein. Protopopul Balomiri însă nu a mers la Viena, ci a trecut în țera românească, de unde nici nu s'a mai întors.

În anul 1754 s'a trimis în districtul Halmagiului o comisiune micștă, ca să conseriă pre uniți și neuniți. Halmagiul pre atunci aparținea în cele politice la Transilvania, bisericese însă aparținea la jurisdicțiunea Eparchiei ortodoxe a Aradului. În această comisiune participa din partea guvernului Francisc Boer, judele nobililor din comitatul Albei ér din partea Episcopiei din Arad un archimandrit. Francisc Boer mergând în părțile Halmagiului și folosind vorbe și espressioni ambigue în întrebările, ce le adresa poporului, și folosindu-se și de amenințări și alte mijloce coercitive a reportat guvernului, că în părțile Halmagiului ar fi mulți români uniți.

Protestând însă la curte Episcopul din Arad contra procedurii lui Francisc Boer, s'a trimis în părțile Halmagiului o a doua comisiune, și anume Georgiu Vass și Sigismund Jabrotzky, cărora li-s'a dat și un escadron de călăreți. Aușind poporul de venirea acestei comisiuni după ce comisiunea a luat dela neuniți bisericile din Halmagiu și din Ternova, — s'au retras dinaintea ei în păduri și în munți, de unde s'au rentors numai după ce i-a linișcit comitele comitatului Zarand Paul Hollaky, și după ce a remis din părțile Halmagiului soldații puși la dispusățiunea comisiunii.

După-ce s'a linișcit poporul, comisiunea a ținut o adunare cu poporul în Halmagiu în ziua de

3 Iulie, în carea l'a provocat, să-se dechiare, dacă este unit, și dacă dorește să-i se deschidă biserica închisă. La această întrebare poporul a dechiarat, că nu este unit, și nu dorește se-i-se redeschidă biserica închisă. Tot astfel s'a dechiarat poporul și în Ternova. Cu toate acestea comisiunea a raportat guvernului, că întreg districtul Halmagiului este unit ¹⁸⁾.

Protestând însă de nou Episcopul din Arad Sinesiu Jivanovici contra acestei proceduri a fost trimis în părțile Halmagiului comisariul regesc Seeberg. Și de astă dată a participat cu Seeberg un archimandrit din Arad și protopopul Aradului. Seeberg în prezența acestora a întreat poporul, că de care Episcop voiesc ei să depindă de cel unit dela Făgăraș, sau de Episcopul dela Arad? La această întreg poporul a răspuns, că vrea să rămână și mai departe sub Episcopul dela Arad. La acest răspuns comisariul a ăis, că nimenea nu voiește să-i silască să treacă la unire; dar bisericile din Halmagi și Ternova, cari să țineau închise nu li-le pōte doschide, de-ore-ce n'are spre scopul acesta mandat.

(Va urma)

Virtuțile teologice.

(Continuare)

a) Credința.

A crede în genere însemnează a ține ceva de adevărat pentru autoritatea celor ce mărturisesc. Credința este deci un lucru nu numai al minții, ci și al voinții libere a omului, cuprinzând un caracter ce să pōte dovedi pentru-că este un lucru al minții ca să iubim adevărul, să-l căutăm și dacă l-am aflat să-l ținem și să-l îmbrățișăm cu sfințenie. Ear această iubire de adevăr s'o manifestăm cu deosebire atunci, când e vorba de cuvântul lui D-ăeu. Dar recunoșterea și îmbrățișarea adevărului sunt lucrurile voinții libere a-le omului, căci străluciască adevărul ori-cât de tare, ce folos dacă omul își inchide inima înaintea lui.

Credința după apostolul Paul este: „o încredere tare despre cele ce să speră, și o invederare a celor ce nu să vđ.“ ¹⁾ Această credință este supranaturală și d-ăească nu numai că să basează pe o autoritate d-ăească, ci fiind-că purcede din principiul d-ăeesc, dela Duhul Sânt, carele deschide inimile nōstre pentru primirea adevărurilor și pătrunde

¹⁸⁾ Bod op. cit. pag. 427.

¹⁾ Evrei 11, 1.

în mod binefăcător voința noastră, ca în urma acesteia să devie opera grației și a libertății.

Credința este începutul mântuirii omenești, ea este baza justificării noastre și fără de ea, nu este posibil de a plăce lui D-zeu.²⁾

Credința ca virtute teologică, este deci acel dar luminător și însuflețitor vârsat din mila lui D-zeu în inima creștinului și primit cu voință liberă, în urma căruia el toate cele descoperite de D-zeu, le crede și mărturisește în modul precisat de biserică.

Prin improprierea credinței omul face pasul prim și tot odată cel mai greu în viața creștină, pentru-că credința este supunerea rațiunii noastre, și prin aceasta a întregii noastre personalități. Dacă obiectul credinței ar fi contrar rațiunii, atunci ar fi credința o nimicire de sine, o renunțare la existența liberă personală. Dar credința este un act al nostru care se bazează pe rațiunea și voința noastră.

Datorința de a crede se extinde atât asupra conținutului credinței, cât și asupra formei credinței.

Datorința de a crede merge extensiv peste întreg adevărul revelat. Noi suntem datori să credem tot aceea, ce pretinde dela noi biserică, și nici mai mult nici mai puțin. Credința constituie un întreg și un sistem. O parte de credință nu este credință; și deosebirea de adevăruri a-le credinței esențiale și neesențiale este o chestiune, care nu se poate realiza.

Totuși substanța credinței, carea pentru mintea omenească este vecinic nemăsurabilă, există în spiritul omului imprimată și clarificată în mod diferit după facultățile și dispozițiunile noastre spirituale. Cu cât teologul pătrunde mai tare motivele, și relațiunile doctrinei misterior, cu atât mai mult recunoște și incongruența cunoștințelor omenești, cătră dogmă, și imposibilitatea unei absolute cunoștințe a acesteia; și cu atât mai mult va trebui recunoscută o astfel de imposibilitate la oameni adânciți mai tare cu spiritul în credință. De aici urmează, că trebuie să facem deosebire între credință implicită și explicită. Sub credință explicită înțelegem cunoștința singuraticilor articoli ai credinței astfel, că suntem în stare să ne dăm sama despre ei. Ear sub credință implicită înțelegem aceea dispozițiune internă a noastră de a fi vecinic gata a primi și a crede, tot ce crede și învață biserică. Totuși această dispozițiune internă presupune oșeși-cari cunoștințe mai dezvoltate sau precisate referitoare la credință, căci fără

de acestea ar fi o credință deșartă irațională și imorală.

Datorința cardinală care o avem față de credință este, că nu este de ajuns numai a deștepta în noi dispozițiunea de a crede, ci a căuta să ne împropriem atâtea cunoștințe referitoare la credință, câte ne sunt necesare poziției și culturai noastre spirituale morale, ca cu ajutoriul grației d-zești, să ajungem și să perseverăm în stadiul justificării. Precum în viața morală în genere, așa și la virtutea credinței există o progresare, un impuls spre lărgirea și profundarea cunoștințelor credinței. Și în privința acesta are valoare principiul, că neprogresarea înseamnă atâtea cât decadentă.

Credința mai departe trebuie să fie intensivă adică nu trebuie să fie numai un simplu act al sufletului nostru rațional, ci trebuie să-și aibă baza sa în inima omului, și să se manifesteze în om ca principiu de viață. Omul trebuie să găsească în credința sa satisfacțiune internă, și cu plăcere trebuie să dea expresiune conștiinței sale de credință.

Credința nu este numai o simplă teorie, ci este viață; trebuie să-și aibă sediul în inima noastră și din ea trebuie să isvorască dragostea.

Calitățile credinței. Din condițiunea fără de care nu se poate naște și exista credința în om, precum și din ființa și din menirea ei deducem următoarele calități:

1. Credința ca virtute teologică atât în privința originii, cât și a existenței sale presupune în om umilința inimii, sau supunerea voinței noastre, voinței d-zești, autorul credinței. Numai prin umilință este omul în stare să-și câștige mântuirea.

2. Calitățile credinței cu privire la ființa ei sunt: ca ea să fie tare, universală și rațională.

a) Credința să fie tare și neclătită adică să fie o convingere sigură, o consunare neîndoielnică cu revelația d-zească, și o împropriere a tuturor adevărurilor ei; și acesta fiind-că adevărurile respective se bazează pe auctoritatea d-zească.

b) Credința noastră să fie universală adică să se estindă asupra tuturor adevărurilor descoperite, fără să se nege sau lapede vre-unul, fiind că toate sunt necesare spre mântuire. Omului nu-i este permis a face deosebire între ele, căci prin aceasta ar vătăma auctoritatea pe care se bazează toate adevărurile religiei.

c) Credința să fie mai departe rațională, adică să fim convinși despre auctoritatea și fundamentul credinței noastre, așa că după cum dice apostolul

²⁾ Evrei 11, 6.

Petru: „să fim pururia gata spre răspuns, celui ce cere cuvânt despre credința și nădejdea noastră“. Adevăratele isvóre din cari ne putem adăpa cu credința rațională sunt sânta scriptură și s. tradiție. Ear ca sa fim feriți de rătăcirii intru înțelegerea cuvântului -d-șeesc, ne stă într'ajutor biserica, care este înzestrată cu darul infalibilității; deci credința va fi rațională, dacă se bazează pe cuvântul scris și nescris al lui D-șeu, după cum l-a determinat și după cum ni-l împărtășește biserica.

3. Din numirea și scopul credinței urmează, ca ea să fie vie și activă. Vivacitatea și activitatea credinței constă în o însuflețire internă, carea se manifestează prin fapte corespunzătoare legii. Necesitatea acestor două calități o arată însuș Mântuitorul Christos când șice: „Nu tot cel ce-mi șice Dómne, Dómne va intra în împărăția ceriului, ci cel-ce face voia Tatălui meu carele este în ceriuri.“³⁾

Contrastele credinței. Dela credința adevărată se pôte abate omul în două moduri: sau creșdând prea mult sau prea puțin. Dacă crede omul prea mult, se abate omul dela credința adevărată, prin credulitate și prin superstițiune sau credință deșartă.

Credulitatea este improprierea tuturor cestiunilor, cari ni se propun sub masca religiunii, fără de a examina, că ore aparțin ele la religiune sau nu.

Superstițiunea sau credința deșartă constă în închipiri false despre nexul causal al lucrurilor, și anume dacă judecă omul réu despre referința lucrurilor ca causă și efect, în casul când atribuie de caasă lucrurilor pe cari și-le cugetă acele efecte, cari după natura lor nu le pot produce; sau când ascriu lucrurilor reale și posibile astfelu de cause, cari nu sunt și nici că pot să fie.

Prin credință puțină sau prin lipsă de credință se abate omul dela credința cea adevărată:

1. Prin credință șovăitoare. Omul cuprins de acéstă credință e ușuratic și schimbăcios în tóte cestiunile religióse. Plecând dela presupunerea, că adevărul descoperit să dovedește rațiunii omenești, și pe omul intern il satisface, șovăirea trebuie privită ca o rătăcire a activității spirituale, ca o abnormitate spirituală-morală. Șovăitorul nu voiește să fie învățat de altul, lui îi e frică de adevăr și își formează singur o credință după placul inimei sale.

2. Prin scepticism religios, care se manifestează prin neprimirea și neimproprierea adevăruri-

lor religióse din motivul, că noi nu putem fi siguri despre adevăritatea lor. Scepticismul renunță la cunoștința unui adevăr, și ast-feliu în un grad mai mare se preface în indiferentism.

3. Indiferentismul religios, se manifestează când omul nu arată nici un interes pentru religiunea creștină, lăudându-se numai cu numele de creștin; sau când omul afirmă că ori-ce religiune este asemenea de bună, și în fine când nu-și dă silința ca să cunoască spiritul religios spre a-l aplica în viața practică. Indiferentismul este o stare de blăsare și tēmpire spirituală.

Indiferentismul religios este de două feluri: teoretic și practic. Cel teoretic se caracterizează priu un feliu de cosmopolitism, că adecă tóte confesiunile de credință ar fi deasemenea de bune, sau că tóte ar fi false. Indiferentismul teoretic e un păcat fórte mare, căci adevărul numai unul pôte să fie; prin urmare numai acea confesiune pôte să fie adevărată, care cuprinde în sine acest unic adevăr. Indiferentismul practic se manifestează prin nepăsare sau trândăvie în exercitarea practică a credinții, a cultului privat, cu deosebire însă a cultului public d-șeesc, precum și prin nepăsare față de interesele și scopurile mântuitoare a-le bisericei. Acest indiferentism este păcat contra Duhului Sânt. Ambele aceste indiferentisme se imbină și se condiționează ca causă și efect. La ómenii neculți aflăm indiferentismul practic, ear la cei la aparență culți indiferentismul teoretic produce pe cel practic.

4. Prin necredință. Din credința șovăitoare și scepticism carea este numai un punct de trecere, ajungem la negarea și opunerea credinței. Necredința este însă numai o cugetare fără realitate. Spiritul omeneșc în necredință nu-și pôte afla astēmpērul și odinna. El trebuie să înlocuască credința pe care o lapadă cu altă credință opusă ei, peatru care el însuș pretinde credință.

Istoria rătăcirilor omenești ne învață, că în diferite període de desvoltare a popórelor, adevăratei religiuni i-a contrastat o religiune falsă, adevăratei credințe o credință falsă, și numai în timpul mai nou i-a contrastat credinței celei descoperite rațiunea singură. Raționalismul este peste tot mai tiner decât erezia. Și chiar în sinul raționalismului se ivește eleticismul, un progres psihologic, încât caută și află afară de sine momente a-le adevărului în tradițiunile religióse și psihologice. Raționalismul desvoltându-se se preface în scepticism ér scepticismul în indiferen-

³⁾ Matei 7, 21.

tism, pe când ultima treaptă de dezvoltare a eresiei este fanatismul religios, carele este în opoziție conșcie cu adevărurile rațiunii și ale dreptului natural.

Formele cele mai însemnate a-le necredinței sunt toate sistemele opuse teismului apoi eresia, apostasia și deriderea lucrurilor religioase, când cineva adevărat își bate joc și ride de învățătura și prescripțiile religioase. Ear cine deride adevărurile religioase dovedește, că este lipsit de totă reverința față de ființa supremă, față de menirea sa, față de virtute, față de binele obșteșc și față de deapropoale.

(Va urma).

Sfințirea bisericii din Costeul mare.

Credincioșii noștri din comuna Costeul mare situată în tractul Belințului comitatul Caraș-Severin a realizat în decursul anului trecut o veche dorință a lor, zidind o frumoasă biserică și o frumoasă casă parochială, ambe clădiri demne de această comună, cu un popor trainic și de viață.

Înregistrăm, că credincioșii noștri din Costeul-mare înainte de acesta cu 9 ani au zidit o frumoasă școlă, cari edificii toate formează o adevărată podobă a acestei comune. Chiar pentru acesta, poporul din comuna Costei, carele a zidit școlă din propriile sale puteri, și cu ajutoriu din fondurile diecesane, sub conducerea vrednicului lor paroch de odinioră Atanasiu Mercea, ear în vara anului trecut sub conducerea vrednicului lor paroch actual Adam Groza, de asemenea cu un însemnat ajutoriu din fondurile diecesane, și cu ajutoriu dela erariu, carele spre scopul acesta a donat lemnele trebuincioase pentru clădire și pentru arderea cărămișii, — este însuflețit de o adevărată bucurie creștinească.

Actul sfințirii bisericii nou zidite s'a efectuit Dumineca trecută din mandatul Prea Sântiei Sale părintelui Episcop al Aradului Ioan Meșianu prin protosincelul Augustin Hamsea asistat de preoții Lucian Șepețan din Chisățeu, Adam Groza din Costeul mare, Isaia Popovici din Silha și Iosif Lazarescu din Gruin.

După ce s'a săvârșit actul sfințirii ca atare, și după ce s'a oficiat sfânta liturgie, protosincelul Augustin Hamsea a ținut poporului o cuvântare, în carea espuse valorea și însemnătatea credinții, tăria și puterea bisericii întru promovarea vieții religioase morale a poporului și prin acesta întru înaintarea poporului pre toate terenele vieții.

Preste tot înregistrăm, că ținuta poporului adunat în număr mare în acest act sfânt exprima în colori vii bucurie creștinească și însuflețire pentru o viață întru Christos.

Să dea Ddeu, ca sfințele rugăciuni ridicate cu această ocaziune să afe har la Tronul ceresc și noul locaș d-deesc ridicat în Costeul-mare precum este podoba comunei, togma așa să contribue la îndobirea poporului cu virtuțile cardinale a-le creștinismului.

D I V E R S E.

* *Contribuiri pentru monumentul fericitului Metropolit Andrei baron de Șaguna.* În urma cerculariului Prea Sântiei Sale părintelui Episcop al Aradului Ioan Meșianu emanat sub datul 10 Noembre a. c. Nr. 471, prin carele cu convocare la concludul măritului congres național-bisericesc luat sub datul 7/19 Octombore 1897 Nr. 72 dispune a-să continua colecta pentru ridicarea unui monument corespundătoriu vieții și meritelor fericitului întru aducere aminte Archiepiscop și Metropolit Andrei baron de Șaguna, corpul profesoral dela seminariul diecesan din Arad a contribuit spre acest scop cu următoarele sume și anume: Augustin Hamsea director 20 fl.; Teodor Ceontea profesor 10 fl.; Romul Ciorgariu profesor 10 fl.; Dr. Petru Pipoș profesor 10 fl.; Ioan Petran profesor 10 fl.; Dr. George Proca profesor 10 fl.; Ioan Petrovici profesor 10 fl.; Dr. George Dragomir profesor 10 fl.; Dr. Aurel Demian medic seminarial 10 fl.; Trifon Lugojan, profesor de cant 10 fl. și Iosif Tisu învățator la școlă elementară de aplicațiune 10 fl. — Suma totală 120 fl.

* *Chirotese.* În ziua de 11/23 Decembre a. c. a fost chirotosit întru protopresbiter prin Prea Sântia Sa părintele Episcop al Aradului Ioan Meșian părintele Iosif Morariu fost paroh în Cubin pentru tractul protopresbiteral Dobra din archidieceasa Transilvaniei.

Adresăm noului părinte protopresbiter felicitările noastre. D deu să-i ajute să potă păstori cu cel mai bun succes clerul și poporul din tractul submanuat.

* *Alegere de protopresbiter.* Joia trecută în 10/22 Decembre a. c. s'a întrunit sinodul protopresbiteral electoral al tractului Butenilor sub președința comisariului consistorial părintelui protopresbiter al Șiriei Georgiu Popovici pentru efectuarea actului alegerii de protopresbiter. Dintre recurenții înșinați pentru acest post a întrunit părintele ierodiacon Ioan Georgia 55 de voturi er părintele Cornel Lazar paroh în Almaș 12 voturi.

* *Nou avocat român.* D-nul Dr. Alexandru Marta din Căpriora a depus dilele acestea în Budapesta cu frumos succes censura de avocat. — Felicitările noastre noului apărătoriu al legii!

** *Himen*. D-nul Ioan Jucos, cand. de preot în Zervesci (c. Caraș-Severin), și-a încredințat de viitoare soție pe d-șora Lucreția fca preotului Sinesie Iosă din Ramna. Felicitările noastre!

* *Valuta corónelor la căile ferate*. Din Viena se comunică, că la conferența comună a directorilor căilor ferate s'a hotărât a se introduce cu 1 Ianuarie n. 1899 valuta corónelor atât la căile ferate din Austria, cât și la cele din Ungaria. Atât biletele de călătorie, cât și taxele pentru transportul mărfurilor se vor socoti așadară în coróne. În aceeași conferență s'a hotărât a se acorda un scădemânt de 50% la dusul și adusul obiectelor. ce se vor expune din partea industriașilor dela noi la espoșiția din Paris 1900.

† *Necrolog*. Subscrișii în numele lor și al numéroșilor consăngeni pătruși de dorere anunță decedarea la 10¹/₂ óre a m. în 8/20 decembre s. v. 1898. a neuitatului și mult iubitului lor tată resp. socru, frate, și moșiu, a preotului Svetoniu Petrovici, paroch și vicariu protopopesc gr. or. în Nagy-Szt.-Miklós în etate de 54 ani și al 36 lea an al preotiei. În mormântarea scumpului defunct a fost în 9/21 decembre d. m. la 1 óră după ritual greco oriental în cimiteriul din Nagy-Szent-Miklós. — Nagy-Szent-Miklós, la 8/20 decembre 1898. Să i fie etern repausul! Emilia Petrovici nasc. Hașiegan ca soție; Alecsandra Borbély nasc. Petrovici, Jancu Avram Petrovici ca fii; Georgie Borbély ca ginere; Procopie Petrovici ca frate; Livia Borbély, Georgina Borbély ca nepóte.

* *Osămintele lui Cristofor Columb*. Din Madrid se anunță, că toți ministrii spanioli au plecat la Cadix, ca să primescă osămintele lui Cristofor Columb, descoperitorul Americii, cari se transportă din Havanna la Madrid.

* *Să mișcă dealul*. În vremuri vechi și bune dór' în basme se spunea că „munții se cutremură și dealurile umbliă“. Azi de odată cu lumea se vede că iau având de progres și — dealurile. Înainte merge dealul Hasenberg de lângă satul Klappai din Bohemia. Dealul acesta s'a mișcat prima-órá astă-primăvară în Aprilie, când prin o gróznică surprare a nimicit vre-o 40 de case din sat. Acum ear' se aud vuete de sub pământ și sténei mari cu sinistră larmă se rup și se prăbușesc în văi. Bieții locuitori sunt apucați de panică grozavă, căci nu știu momentul când dealul se va mișca și le va inmormânta casele și pe ai lor iubiți.

* *Politiă din Paris* a zădărnicit planul anarhiștilor cari au voit să arunce în aer Opera comique, când în lăuntru se afla și presidentul Faure.

* *Dar pentru biserică*. Credinciosul Mihuti Ducău din Mândruloc la indemnul preotului Joan Bozganu a cumpărat un rând de odejdii și stihari preoțiesc în valóre de 100 fl. pentru care faptă Dzeu săi răsplătescă ér pre réposaiții săi, sei odihnescă. Mândruloc la 8 Decembre 1898. În numele comitet par. Sigismund Bozganu, paroch și preșe. al comit. par.

* *Bibliografie*. A apărut: *Teoria Dramei*, cu un tractat introductiv despre frumos și artă, de

Dr. Iosif Blaga, profesor în Brașov. Edițiune făcută cu ajutorul fondului „Coresi.“ — Acésta este în felul său prima carte în literatura noastră. Ea este întocmită nu numai pentru școlă, ci și pentru clasa noastră cultă, care nutrește interes față de literatura dramatică și peste tot față de teatru. E un op voluminos, cuprinđând 320 pag. format mare 8°. Prețul 1 fl. 80 cr. (4 lei 50 ban.) Asupra acestei cărți vom mai reveni.

* *Palatul Dogilor din Venetia*, acel edificiu mareș, care a fost fala și mândria vécnurilor pe terenul arhitecturii, este în ajun de a-se derima. Din Roma se anunță, că comisiunea de belle arte a ministeriului de culte italian, a esaminat șilele trecute falnicul palat, și a constatat, că nu póte lua nici o răspundere pentru el, deóre-ce într'o parte a lui încă din timpuri străvechi se află o mare crepătură, care póte în tot momentul să pricinuéscă derimarea palatului. Declarația acésta a produs în întregă Italia senzație.

* *„Moda Ilustrată“*. Numérul 48 al „Mode Ilustrate“ este aranjat în mod fórte practic și potrivit sesonului. Nisce toalete adorabile de bal ni-se presintă pe suprafața fóiei, care sunt fórte cu mult șic desemnate. Celelalte toalete, pălării, pelerine, paltóne, cari le presintă diferitele gravuri escelente, sunt din cele mai distinse, care le putem închipui. Ca lucru de mână vedem: Entré-deuri de dantelă englezescă pentru perdele, incadrament de dantelă pentru covoraș mic, cuvertură de légăn, evantail brodat pe tul, dedesubt de farfurie pentru desert etc. etc. Tiparul gratuit represintă un corsagiu de bal, mărime naturală. Partea literară e amusantă și variată.

* *Bibliografie*. A apărut: „Anuarul financiar și economic“ pe 1898, de Petra-Petrescu. Este continuarea „Compasului român“. Anul acesta, V, este cu mult mai bogat ca cei precedenți și de o înfățișare elegantă. Conține: Institutele de bani și societățile comerciale române, ear' în partea literară: Iubileul „Albinei“, O conferență a băncilor române, Causele rentei, de prof. I. Socaciu și un capitlu practic din contabilitatea duplă de prof. I. C. Panțu.

În partea literară sânt reproduse portretele tuturor persoanelor, cari au făcut parte din direcțiunile „Albinei“ în primii 25 de ani.

De vëndare la autorul în Brașov. Prețul inclusive portul cor. 2'40, pentru România 3 lei.

* *Conferența contra anarchismului* ce s'a deschis în Roma, după-cum se vestește își va amfina ședințele până la 15 Ianuarie a. v.

În ședințele ce vor urma dela acest dat vor lua parte numai consuli și ministrii plenipotențiați ai diferitelor state.

* *Populația Muntenegrului*. Guvernul muntenegrean a ordonat conscrierea populației din Muntenegru pentru-ca să se rectifice statistica de acum, ale cărei date se bazează pe o conscripție veche — de peste 30 ani. Populația de acum se zice că va ajunge aprópe de 300.000.

* *Desvătrea statuei lui Tudor Vladimirescu.* Vineri 20 Nov. v. s'a desvăt la Târgu-Jiu statueta lui Tudor Vladimirescu. Au asistat la această solemnitate autoritățile civile și militare din localitate și un număr considerabil de lume. A fost prezent și sculptorul acestui mare monument, d-l Bălăcescu.

* *Logodnă princiară.* Din Londra se anunță că prințul grecesc George, care de curând a fost numit comisar suprem în Creta, se va logodi cu prințesa Victoria, fiica principelui de Walles și nepoata reginei Victoria a Angliei.

* *Paiangeni și lipitorea ca prevestitorii timpului.* Un căpitan din armata franceză, cu numele Quatamere, din cauză, că a luat parte la războiul de independență al Holandei, a fost arestat mai mulți ani într-o fortăreață. În timpul cât a fost arestat, în fiacăre zi a observat cu mare atenție nisco paiangeni și s'a convins, țice el, că aceste animale sunt cei mai buni prevestitori ai timpului.

Căpitanul Quatamere spune, că păiangeni cei mici, cari atâră în jos, prevestesc timp frumos, când se arată mulți prin grădini și când cu sîrguință își țes rociul lor.

Când păiangeni cu cruce începe ași țese rociul, atunci ne putem aștepta la țile căldurose. Tot a timp frumos însemnă și aceea, când păiangeni cu cruce stă în mijlocul rociului. Dacă se ved puțini păiangeni atârători, și apoi mai țes și puțin, atunci timp de 48 de ore se schimbă timpul.

V fi timp ploios, când nu se ved de loc paiangeni atârători (acățători) seu chiar dacă se ved câte unul-doi, având un fir scurt, atunci în țiva următoare plouă: de asemenea va ploua, dacă spre serea păiangeni țes și încă de timpuriu se retrag în rociul lor: ori dacă intră cu capul înainte și trupul dinapoi de jumătate îi rămâne afară.

Va fi timp vântos, când paiangeni trag fire simple, începând din centru înafară, ér nu jur împrejur de centru. Când păiangeni își parăsesce rociul vechiu și își țese altul, atunci e semn, că vântul își schimbă direcțiunea. Cu deosebire vânturile suflă din partea, încătrău își fac păiangeni rociul. Când păiangeni își strică jumătate din rociul și se ascund, e semn, că se apropie timp furtunos, care înse trece în curând. Urmă țe tempestate, când paiangeni de-odată dispăre din rociul seu și se ascunde. Dacă paiangeni de casă își întind noțea rociul, e semn, că vre-o 12—14 țile va fi timp frumos.

Când paiangeni se retrag dela ferestă la cuptor, e semn, că urmă țe frig, ér când se întorc érăși la ferestă, se face primăvară.

Se mai țice, că cu cât un păiangeni e mai bătrân, cu atât prevestesc schimbarea timpului pe mai multe țile. Paiangeni acățători simte schimbarea timpului înainte cu 3 țile, paiangeni de casă înainte cu 9 țile, ér cel cu cruce pe spate cu 2 săptămăni înainte.

Pe multe locuri între popor lipitorile jăcă un rol însemnat în prevestirea schimbării timpului. Aceste ani-

male se pun lângă ferestă într'o sticlă cu apă de o lită și jumătate, și apoi se lăgă la gât cu o pânză. Dacă lipitorile din sticlă stău pe fund nemișcate și șgulite, e semn, că timpul rămăne statornic atât vara, cât și ierna, ér dacă lipitorile se urcă în sus în sticlă, atunci va urma ploie ori zăpadă. Dacă lipitorea înotă încoce și 'n colo prin sticlă, atunci avem se ne așteptăm la timp vântos, în fine, când lipitorea se mișcă de ici colo prin sticlă șgulită, atunci vor urma vifore și furtuni.

Concurs.

Pe baza ordinului Venerabilului Consistor Aradan din 31. Aug. Nr. 1053 șc. se escrie concurs pe stațiunea învățătorească dela școla gr. or. rom. din **Luncasprie**, inspectoratul Beiușului, cu termiu de alegere pe **30 de țile** dela prima publicare.

Beneficiile împreunate cu acest post sunt: a) În bani număr 300 fl.; b) Pentru scripturistica 5 fl.; c) 5 stăngeni de lemne aduse acasă, pentru școlă și învățator. d) Cuartir liber cu grădină de legume. e) Ștatele cantonale usuate dela funcțiunile obveniende.

Doritorii de a ocupa acest post sunt poțiti ca recursele lor adresate comitetului parochial din Luncasvrie și ajustate conform prescrișelor Stat. Org. și Ș.-lui 6. art. XVIII din 1879, se le trimă subscrișului protopresbiter și inspector școlar în Robogány cel mult până 3 țile înainte de alegere, având recurenții în vreo Duminică, ori sərbătore a se presenta în biserica din loc spre a se face cunoscut cu poporul.

Comitetul parochial.

Ioan Buda, m. p.

not. com. par.

În conțelegere cu mine: **ELIA MOGA, m. p.** Protopresbiterul Beiușului,

—□—

Pentru deplinirea stațiunei învățătorești din **Ghiroda** (inspectoratul Timișorii), se escrie concurs cu termin de **30 de țile**, dela prima publicare în fôia diecesană „Biserica și Școla“.

Emolumentele anuale sunt: 1) În bani 180 fl.; 2) 40 chible bucate, și anume 30 grău și 10 cucuruz; 3) 24 metri de lemne din cari să se încălțescă și sala de învățământ; 4) 5 jughere de pământ, dupa care alesul va avé se supôrte sarcinile publice; 5) dela înmormântări, unde va fi poțtit 50 cr.

Dela recurenți se recere ecalificațiunea prescrișă de lege, notându-se că cei cu ecalificațiune superiôră vor fi preferiți. Se cere și aptitudinea de a instrua și conduce corul vocal esistent.

Reflectanții sunt avisați, ca să-și aștâră recursele, instruate cu documentele recerute, și adresate comitetului parochial, la Prea On. Domn ppresbiter tractual Dr. Tr. Putici ppresbiter în Timișora Fabric, având să se presente, înse nu în țiva alegerii, în vreo duminică ori sərbătore spre a-și arăta în s. biserică desteritatea în cântare și tipic.

Din ședința comitetului parochial, ținută în Ghiroda, la 18 Octomvre 1898.

Comitetul parochial.

Cu consensul ppresb. tractual: **Dr. TR. PUTICI, m. p.** inspector de școle.

—□—